

Людмила Могильна, к.е.н., доцент

(старший викладач каф. «Менеджмент», Сумський національний аграрний університет)

ORCID 0000-0002-9053-5177

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Господарська діяльність здійснюється під впливом багатьох факторів, а тому управління ефективністю діяльності сільськогосподарським підприємством вимагає від керівних органів своєрідних вмінь та навичок з врахуванням особливостей аграрної сфери, бо учасниками процесу є люди, машини та компоненти живої природи (тварини, рослини). Поняття «ефективність управління підприємством» специфічне, а тому зміст його впливає із суті економічної категорії «ефективність», що й було розглянуто у статті. Обґрунтовано необхідність, проаналізовано сутність та дано визначення поняттю «управління ефективністю діяльності підприємства», що інтегрує в собі здатність управління різними аспектами діяльності з використанням потенціалу підприємства та наявних ресурсів для підвищення його фінансових результатів. Наведені основні показники оцінки ефективності управління сільськогосподарським підприємством.

Ключові слова: ефективність, управління ефективністю діяльності підприємства, підприємство, сільськогосподарське підприємство, показники ефективності управління підприємством.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації суспільство переходить в нові економічні та соціальні умови, а тому оптимальне функціонування сільськогосподарських підприємств вимагає відповідних змін в процесі управління виробництвом. На даний момент є досить велика кількість причин, які спричиняють кризову ситуацію в агропромисловому виробництві, однією з значимих є різке зниження можливості вдало керувати процесами, що відбуваються. Тому удосконалення управління виробництвом – дуже важливий резерв для зростання ефективності процесу агровиробництва. Система раціоналізації управління включає в себе розробку всіх організаційно-технічних і соціально-економічних заходів, які будуть забезпечувати оптимальніше використання робочої сили, землі, техніки та інших ресурсів. Саме тому необхідне регулювання прав і можливостей підприємства, задля раціонального існування та виконання господарських функцій.

Для цього і потрібне створення оптимального внутрішньогосподарського устрою та створення ефективною системи управління, бо всі технологічні процеси в аграрній сфері славляться великим різноманіттям та диктують досить специфічні вимоги до виконання сільськогосподарських робіт, що дає змогу говорити про актуальність вибраної тематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління ефективністю діяльності підприємства вивчаються багатьма вченими, але варто виокремити дослідження таких науковців, як: Батракова Т.І. [2], Брустінов Д.В. [3], Воробйова Л.Д. [5], Зінов'єв Ф.В. [3], Квятковська Л.А. [5], Лазарева Н.О. [7], Коваленко М.В. [6], Пижинський Я.І. [3], Перерва П.Г. [9], Турчіна С.Г. [10], Фоніна Я.В. [6] та інші.

© Могильна Л.М., 2020

Незважаючи на постійну увагу дослідників до цієї ключової економічної категорії, вчені досі не дійшли до єдності у трактуванні визначення «управління ефективністю діяльності підприємства», яке б відповідало вимогам теорії та практики.

Мета статті – аналіз та узагальнення теоретичних досліджень щодо дефініції «управління ефективністю діяльності підприємства»; виділення показників та визначення особливостей управління ефективністю розвитку сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах будь-яка діяльність підприємств характеризується результативним використанням наявних ресурсів (фінансових, матеріальних, нематеріальних, трудових та ін.), бо завдяки цьому відбувається прогресивний розвиток підприємства та покращуються показники його ефективності.

Для більш ґрунтовного розуміння дефініції «управління ефективністю», в першу чергу, доцільно розглянути «ефективність» як економічну категорію.

Вважається, що термін «ефективність» спочатку з'явився в економічній літературі. Це підтверджується використанням цього терміну в роботах таких засновників класичної політекономії, як В. Петті, Ф. Кене, Д. Рікардо. Проте, використовуючи цей термін, вони неоднозначно відносилися до самого поняття «ефективність». Наприклад, Вільям Петті та Франсуа Кене не використовували «ефективність» як самостійне поняття. Термін «ефективність» вживався ними як «результативність», як можливість оцінити діяльність уряду та його здатність оживити економічне життя. Класик політекономії Адам Сміт взагалі не використовував терміну «ефективність». Давид Рікардо повертає це поняття. Він намагається оцінити ефективність капіталу та показує, що чим менш довговічніший капітал, тим більше витрати праці, для збереження його первинної ефективності. Рікардо використовує термін «ефективність» не в значенні результативність, а як відношення результату до певного виду витрат. З того часу поняття «ефективність» отримує статус економічної категорії та починається дискусія серед науковців стосовно визначення цієї дефініції. Однак, прийнято вважати, що основи вчення про економічну ефективність заклав італійський економіст В. Парето, якій в 1906 р. написав свою працю «Вчення політекономії». Сьогодні під ефективністю за Парето розуміється стан системи, при якому неможливо поліпшити стан яких-небудь її елементів, щоб не погіршити інших [11, с. 47].

Слід відмітити, що в науковій літературі не існує єдиного підходу до визначення сутності цього поняття. У деяких авторів відбувається рівнозначне тлумачення дефініцій «ефективність», «результативність», «економічність» (використання засобів для досягнення цілей, намагання отримати якомога більше з доступних нам обмежених ресурсів). Це пов'язано з тим, що ряд дослідників обмежується лише сенсом латинського терміну «effectus» – дія (якої-небудь причини, сили, результату, наслідків чого-небудь), а також «effectivus» – продуктивний, дієвий – і, як правило, зводять його прояв до галузі економіки. В англійській літературі разом з поняттям «effectiveness» (ефективність) дуже часто використовуються терміни «efficiency», що перекладається як результативність, і «productivity», що означає продуктивність. В останні роки разом з вище переліченими категоріями широко використовується поняття «performance» (перекладається як міра ефективності функціонування). Цей термін дозволяє ввести у визначення ефективності роботи організацій якісний аспект. Однак слід зауважити, що результативність не завжди може мати позитивний ефект, на відміну від ефективності.

Ефект – це абсолютний показник, що характеризується різницею між отриманим результатом і витратами, ефективність – це відносне поняття, яке характеризує відношення результату до витрат. У свою чергу, результат і ефект є нерівнозначними поняттями (якщо виручка – це результат, то прибуток – ефект), але це абсолютні показники. Результативність і ефективність, відповідно, є відносними показниками.

Відзначимо, що теорія ефективності як наука нині знаходиться на стадії становлення. Зростаюча популярність цього поняття привела його до дуже широкого трактування в якісному та в кількісному плані. Воно почало використовуватися не лише в економіці, але й у багатьох інших науках, тобто практично всюди. В той же час, збільшилася неоднозначність

розуміння ефективності та множинність показників. Тому дискусії в цьому напрямку вченими-економістами продовжуються та не припиняються.

Ефективність визначається рівнем економічної обґрунтованості і результативністю на основі економічного і продуктивного перетворення ресурсів в результат, в процесі досягнення поставлених цілей підприємства.

На нашу думку, найбільш повним та точним буде визначення ефективності, як економічної категорії науковців П.Г. Перерви та А.В. Кравчука, які наголошують, що «ефективність» – це комплексний показник позитивної економічної результативної діяльності, який характеризується найбільш оптимальним відношенням отриманого ефекту чи результату до витрачених ресурсів, з метою досягнення поставлених цілей [9, с. 140].

Проблема визначення ефективності управління підприємством та пошуку шляхів її підвищення є складною. Адже будь-яке підприємство – це унікальна система, яка функціонує під впливом багатьох факторів. Тому, ефективність системи управління підприємством – як окремий випадок ефективності виробництва характеризується дієвістю системи управління, її автономністю, мірою організованості та самоврядування, гнучкістю, адаптивністю, згуртованістю колективу організації та т. ін.

Управління ефективністю підприємства – це система дій і взаємозв'язків організаційних структур, що в сукупності вирішують основну задачу – забезпечення безперервного та стійкого зростання ефективності підприємства. Для формування такого механізму необхідно визначити сукупність суб'єктів і об'єктів управління, їх взаємозв'язків і дій, а також методів їх виконання.

Основним завданням управління є забезпечення безперервності та стійкості процесу підвищення ефективності підприємства. Загальний механізм управління ефективністю сільськогосподарського підприємства – це сукупність організаційних структур, конкретних інструментів, методик і методів управління, що реалізують чітку послідовність дій, спрямованих на забезпечення безперервності і стійкості процесу підвищення ефективності підприємства.

У науковій літературі не існує однозначного розуміння щодо трактовки дефініції «управління ефективністю».

М. Армстронг [1] визначає управління ефективністю як систематичний та безперервний процес вдосконалення організаційної діяльності шляхом розробки показників ефективності окремих працівників та колективів.

На думку С. Хетфілд, управління ефективністю – це процес створення робочого середовища чи обстановки, в якій люди мають можливість продемонструвати свої найкращі здібності. «Управління ефективністю – цілісна робоча система, яка починається, коли робота визначена як необхідна ... і закінчується, коли працівник залишає ваше підприємство». Таким чином, це поняття розглядається у широкому контексті робочої системи, йдучи від поширеного уявлення про управління ефективністю як субститут традиційної системи оцінки діяльності [4].

Батракова Т.І. зазначає, що управління ефективністю діяльності підприємства – це процес на основі функцій менеджменту з урахуванням інструментів і методів прийняття управлінських рішень з формування і розподілу прибутку та раціонального використання всіх наявних на підприємстві ресурсів з метою максимізації фінансових результатів та оптимізації фінансових ресурсів [2, с. 18].

Лазарева Н.О. дає визначення поняття «управління ефективністю діяльності підприємства» як інтегрованого підходу менеджменту, що об'єднує різні напрями діяльності підприємства, включаючи стратегію, управління персоналом, операційний менеджмент, планування, аналіз, облік та контроль, відповідні методи, моделі, системи та програмне забезпечення задля забезпечення сталого зростання ефективності діяльності підприємства [7, с. 108-109].

На думку авторів Коваленко М.В., Фоніної Я.В., Дейнеко К.А. управління ефективністю діяльності підприємства – це процес формування, розподілу та раціонального використання

всіх наявних на підприємстві ресурсів з метою максимізації фінансових результатів діяльності підприємства [6, с. 124].

Можемо зробити висновок, що управління ефективністю діяльності підприємством – складне, багатогранне поняття, яке інтегрує в собі здатність управління різними аспектами діяльності з використанням потенціалу підприємства та наявних ресурсів для підвищення його фінансових результатів.

Згідно досліджень Е. Нілі [8, с. 48], цикл управління ефективністю починається з ефективного планування і закінчується заохоченням працівників за їх ефективну роботу. Він включає в себе 5 етапів: підготовку, заохочення, планування, виконання, оцінку.

Наголосимо, що сільськогосподарське виробництво має свою специфіку. Так, чинниками, що впливають на ефективність галузі рослинництва, є сприятливі природні і кліматичні умови господарювання, внаслідок чого успіх у галузі рослинництва має нестійкий характер. В силу цього потрібно реалізовувати агропідприємствам цілий комплекс заходів по підвищенню ефективності виробництва продукції рослинництва, а також для формування конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Наголосимо, що від правильно обґрунтованих заходів, що реалізуються, по вдосконаленню діяльності суб'єкта агробізнесу при виробництві продукції галузі рослинництва залежить його успіх на ринку та отримання прибутку. Рослинництво можна вважати однією з провідних галузей, ефективність якої впливає і на результати розвитку галузі тваринництва. Прагнення сільськогосподарських підприємств отримати максимальний прибуток в можливо короткі терміни призводить до порушення технологічного процесу вирощування сільськогосподарських культур або його окремих технологічних операцій, сівозміни, що зрештою призводить до зниження врожайності та в цілому ефективності виробництва продукції.

На ефективність виробництва продукції тваринництва впливають технологічні умови виробництва. До них відносять виробничі фактори (генетика, відтворення, годування, кормовиробництво, доїння), що враховують рівень інтенсивності технології та можливість її оптимізації. Наголосимо, що високий рівень технологій позитивно впливає на фінансові показники діяльності підприємства. Наприклад, порушення технології відтворення поголів'я може призвести до зниження виходу приплоду, низькому введенню нетелей, збільшення витрат на вирощування ремонтного молодняка, а порушення технології годівлі тварин – до високого відсотку вибракування з основного стада та низького рівню виходу приплоду.

Тому одними з головних первинних завдань для управлінського персоналу на різних щаблях суб'єкта агробізнесу є забезпечення його стабільної роботи по формуванню конкурентних переваг, випуску конкурентоздатної продукції. Найважливішою характеристикою управління сільськогосподарською організацією є досягнення ефективності виробництва та його конкурентоспроможності, які характеризують результати діяльності господарюючого суб'єкта в цілому.

Стратегія сучасного агробізнесу має бути націлена на створення ефективного агропромислового виробництва, підвищення конкурентоспроможності суб'єктів, за допомогою проведення їх технічної модернізації, впровадження енергозберігаючих технологій виробництва сільськогосподарської продукції, досягнення конкурентних переваг за різними параметрами, в т.ч. прибутковості, чіткої стратегії виробництва, - економічного управління.

На сьогодні сільське господарство працює на велику кількість споживачів та задовольняє їх потреби. Тому завдання сільськогосподарських підприємств полягає не лише в тому, щоб зібрати найбільший врожай, але і в тому, щоб вигідніше продати його. У зв'язку з цим сільгосптоваровиробникам необхідно приймати управлінські рішення, що стосуються збуту максимальної кількості виробленої продукції та організувати реалізацію цих рішень, щоб досягти найбільш високої ціни та виручки.

Оскільки збутом сільськогосподарської продукції, особливо рослинницької, більше займаються сторонні організації, слід враховувати, що вони не будуть закуповувати

неякісний товар. Для цього суб'єктом агробізнесу можуть проводитися заходи задовго до моменту збуту продукції, наприклад, по поліпшенню якості посівного матеріалу, спеціальній обробці ґрунту, а також по внесенню відповідних мінеральних добрив, причому залежно від потреби ґрунту в поживних елементах, та інші, сприяючі зростанню якісних характеристик продукції.

Окрім підвищення якісних параметрів необхідно звернути увагу і на вирішення проблем попиту продукції. Навіть якщо сільськогосподарське підприємство буде виробляти дуже якісний товар, але він не буде мати попит, то можна говорити про те, що виробництво цього товару є неефективним. Тільки попит на товар та його висока якість в комплексі можуть забезпечити стабільний прибуток.

Таким чином, аналіз особливостей сільськогосподарського виробництва показав, що усі вони за певних умов здатні впливати на кінцеву ефективність підприємства в цій сфері, і тісно взаємозв'язані між собою. Зазвичай виділяють наступні основні групи ресурсів: природні; виробничі та соціально-економічні. Вони неоднаково впливають на ефективність розвитку сільськогосподарського виробництва. Однак, в той же час вони визначають характерні риси аграрного підприємництва. Великі суб'єкти агробізнесу, що мають можливість не лише виробляти продукцію, але і переробляти, транспортувати та реалізовувати, мають більше конкурентних переваг, а тому в цілому вони конкурентоздатніше ніж інші.

На сьогодні не існує єдності в методології оцінки управління ефективністю підприємства, хоча ця проблема досліджується як українськими так і закордонними вченими.

На думку Зінов'єва Ф.В., Брустінова Д.В., Пижинського Я.І., оцінити працю керівництва та фахівців можливо тільки зважаючи на загальні результати праці колективу, яким вони управляють [3].

Ефективність діяльності керівної верхівки ототожнюється з результатами роботи підприємства. Ефективність роботи управлінського апарату – частина загальної ефективності суспільного виробництва, бо фактично процес трудової діяльності управлінського апарату пов'язаний з виробництвом та його кінцевими результатами, економічним розвитком підприємства в цілому [10, с. 322].

На думку Турчіної С.Г., серед показників, які можуть виступати індикаторами ефективності управління підприємством потрібно виділити прибуток, рентабельність, продуктивність праці, рівень заробітної плати [10, с. 322].

Квятковська Л.А., Воробйова Л.Д. вважають, що оцінювати ефективність управління підприємством необхідно на базі комплексного підходу сформувавши визначену множину показників економічної ефективності організації загалом та показників, що характеризують ефективність процесів управління. Їх визначають як співвідношення між економічним ефектом діяльності організації загалом і затратами ресурсів на його досягнення [5, с. 75].

Зазначимо, що при здійсненні оцінки ефективності управлінської діяльності за рахунок ефективності управлінських рішень щодо суб'єкта управління передбачається використання методів: ABC-, PEST- та SWOT- аналізу тощо.

З точки зору методологічних основ методи ухвалення управлінських рішень можуть базуватися на: інтуїції, ґрунтованій на раніше накопиченому досвіді та сумі знань в галузі рослинництва; понятті «здорового глузду», коли керівник обґрунтовує їх послідовними доказами, ґрунтованими на раніше накопиченому досвіді; науково-практичному підході, що припускає вибір оптимальних рішень, із застосуванням сучасних технічних засобів, на основі переробки великих об'ємів інформації, які допомагають обґрунтовувати прийняття рішення.

Ефективне управління підприємством припускає зміну показників абсолютної ефективності або ефекту (результату, представленого абсолютною величиною, наприклад: обсягу виробництва та збуту в натуральному вираженні; валовій, товарній, реалізованій продукції; прибутку) в часі у бік збільшення або зменшення залежно від економічної суті аналізованого показника, що дозволяє говорити про динамічну ефективність.

До методів оцінки результативності управління галузі рослинництва в цілому використовується показник валової продукції в поточних і порівнянних цінах. Основним показником технологічної ефективності в рослинництві є врожайність культури з одиниці площі. Валова продукція в порівнянних цінах з одиниці площі використовується для визначення технологічної ефективності, а у фактичних цінах – економічній ефективності виробництва рослинницької продукції. У системі показників для визначення ефективності виробництва окремих видів рослинницької продукції використовуються показники врожайності і матеріально-грошових витрат з розрахунку на одиницю площі. При оцінці ефективності вирощування окремих сільськогосподарських культур враховується якість продукції, яка може впливати на ціну реалізації.

Система показників для оцінки виробництва продукції рослинництва повинна окрім виходу продукції з одиниці площі з урахуванням її якості враховувати і загальні витрати на обробіток та прибирання сільськогосподарської культури: трудові, оплату праці з нарахуваннями, матеріально-технічні, паливно-мастильні матеріали, насіння та посадковий матеріал, добрива, енерговитрати, транспортні витрати, амортизація основного засобу, витрати на поточний ремонт, страховий платіж та інші витрати.

Економічна ефективність в тваринництві відображається в таких показниках як: продуктивність (надій молока на 1 корову, середньодобовий приріст живої маси, вихід приплоду; виробництво валової продукції тваринництва на 100 га сільськогосподарських угідь, 1 умовну голову худоби, 1 ц кормових одиниць, 1 грн. виробничих витрат; рівень рентабельності, прибуток на 1 умовну голову, 1 га кормової площі та т. ін.).

На основі вказаних даних розраховуються показники: продуктивність праці, собівартість продукції, виручка від реалізації, прибуток і рентабельність виробництва певного виду сільськогосподарської продукції.

Завданням кожного з підприємств залишається підвищення своєї ефективності, збільшення обсягу виробництва конкурентоспроможної продукції та вихід на нові ринки збуту [10, с. 291].

Висновок. Дослідження наукового розуміння управління ефективністю діяльності підприємства дозволило автору визначити його як багатогранне поняття, яке інтегрує в собі здатність управління різними аспектами діяльності з використанням потенціалу підприємства та наявних ресурсів для підвищення його фінансових результатів.

Вибір найкращого варіанта системи управління для сільськогосподарського підприємства – це комплексна задача, вирішити яку можна тільки шляхом глибокого організаційно-технічного та соціально-економічного аналізу виробництва в цілому. Отже, ефективність системи управління підприємством не може бути визначена якимось одним показником, а тільки комплексно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Armstrong M. *Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance*. M. Armstrong. London: Kogan Page, 2015. 416 p.
2. Батракова Т. І. Управління ефективністю діяльності підприємства – запорука його успішного функціонування. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. Том 19. № 2. С. 13-19.
3. Зінов'єв Ф.В., Брустінюв Д.В., Піжинський Я.І. Сутність і складові організаційної культури підприємства. *Держава та регіони*. № 3. 2010. С. 46 – 50.
4. Heathfield S.M. *Performance Management Is NOT an Annual Appraisal*. 2014. URL: http://humanresources.about.com/od/performanceevals/a/performancegmt_2.htm (дата звернення 12.09.2020).
5. Квятковська Л.А., Воробйова Л.Д. Комплексний підхід до оцінки ефективності управління підприємством. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 50 (1023). С. 67 – 75.
6. Коваленко М.В., Фоніна Я.В., Дейнеко К.А. Особливості управління ефективністю діяльності підприємств в умовах економіки управління. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2018 р. № 4 (103). С. 120-126. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2018/4_2018/17.pdf (дата звернення 17.10.2020).
7. Лазарева Н.О. Про розуміння управління ефективністю діяльності підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. № 2(40). 2015. С. 105–109.

8. Neely A. Business Performance Measurement: Unifying Theory and Integrating Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 528 p.
9. Перерва П.Г., Кравчук А.А. Ефективність як економічна категорія. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*: зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. № 15 (1291). С. 137 – 143.
10. Турчіна С.Г. Вдосконалення управління ефективністю виробництва продукції рослинництва. *Миколаївський національний університетом ім. ВО Сухомлинського*. Випуск 23, 2018. С. 321-325. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/63.pdf> (дата звернення 21.10.2020).
11. Чередник А. О. Удосконалення понятійно-категоріального апарату ефективності залучення венчурного бізнесу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Економіка. 2017. Вип. 4. С. 43-50. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/7> (дата звернення 16.11.2020).

REFERENCES

1. Armstrong M. (2015), *Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance*/ M. Armstrong. London: Kogan Page. 416 p.
2. Batrakova T. I. (2015), *Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstva – zaporuka yoho uspishnoho funkcionuvannia* [Enterprise performance management – the key to his successful operation]. *Ekonomichnyi analiz: zb. nauk. prats*. Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopils'koho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu «Ekonomichna dumka». Tom 19. no. 2. pp. 13-19.
3. Zinoviev F.V., Brustinov D.V., Pyzhynskiy Ya.I. (2010), *Sutnist i skladovi orhanizatsiinoi kultury pidpriemstva* [The essence and components of the organizational culture of the enterprise]. *Derzhava ta rehiony*. no. 3. pp. 46 – 50.
4. Heathfield S.M. (2014) *Performance Management Is NOT an Annual Appraisal*. Available at: http://humanresources.about.com/od/performanceevals/a/performancegmt_2.htm (Accessed 12 September 2020).
5. Kviatkovska L.A., Vorobiova L.D. (2013), *Kompleksnyi pidkhid do otsinky efektyvnosti upravlinnia pidpriemstvom* [A comprehensive approach to assessing the effectiveness of enterprise management]. *Visnyk NTU «KhPI»*. no. 50 (1023). pp. 67 – 75.
6. Kovalenko M.V., Fonina Ya.V., Deineko K.A. (2018), *Osoblyvosti upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv v umovakh ekonomiky upravlinnia* [The features of enterprise performance management in Ukraine's economic conditions]. *Derzhava ta rehiony*. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo. no. 4 (103). pp. 120-126. Available at: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2018/4_2018/17.pdf (Accessed 17 October 2020).
7. Lazareva N.O. (2015), *Pro rozuminnia upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstva* [Understanding the Business performance Management]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*. no. 2(40). pp. 105–109.
8. Neely A. (2011), *Business Performance Measurement: Unifying Theory and Integrating Practice*. Cambridge: Cambridge University Press. 528 p.
9. Pererva P.H., Kravchuk A.A. (2018), *Efektyvnist yak ekonomichna katehoriia* [Efficiency as an economic category]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky)*: zb. nauk. pr. Kharkiv: NTU «KhPI». no. 15 (1291). pp. 137 – 143.
10. Turchina S.H. (2018), *Vdoskonalennia upravlinnia efektyvnistiu vyrobnytstva produktsii roslinnytstva* [Management improvement of plant growth effectiveness]. *Mykolaivskiy natsionalnyi universytetom im. VO Sukhomlyns'koho*. Vypusk 23. pp. 321-325. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/63.pdf> (Accessed 21 October 2020).
11. Cherednyk A. O. (2017), *Udoskonalennia poniatii-no-katehoriialnoho aparatu efektyvnosti zaluchennia venchurnoho biznesu* [The improvement of the concept of the efficiency of venture business's attraction]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. *Ekonomika*. Vyp. 4. pp. 43-50. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/7> (Accessed 16 November 2020).

Людмила Могильная, к.э.н., доцент

(старший преподаватель каф. «Менеджмент», Сумский национальный аграрный университет)

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Хозяйственная деятельность осуществляется под влиянием многих факторов, а поэтому управление эффективностью деятельности сельскохозяйственным предприятием требует от руководящих органов своеобразных умений и навыков с учетом особенностей аграрной сферы, так как участниками процесса являются люди, машины и компонент живой природы (животные, растения). Понятие «эффективность управления предприятием» специфическое, поэтому содержание его вытекает из сущности экономической категории «эффективность»,

что и было рассмотрено в статье. Обоснована необходимость, проанализирована сущность и дано определение понятию «управление эффективностью деятельности предприятия», которое интегрирует в себе способность управления различными аспектами деятельности с использованием потенциала предприятия и имеющихся ресурсов для повышения его финансовых результатов. Приведены основные показатели оценки эффективности управления сельскохозяйственным предприятием.

Ключевые слова: эффективность, управление эффективностью деятельности предприятия, предприятие, сельскохозяйственное предприятие, показатели эффективности управления предприятием.

*Liudmyla Mohylna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
(Senior Lecturer of Management department, Sumy National Agrarian University)*

THEORETICAL ASPECTS OF MANAGING THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Economic activity is carried out under the influence of many factors, and therefore the management of the efficiency of an agricultural enterprise requires from the governing bodies specific skills and abilities, taking into account the peculiarities of the agrarian sphere, since the participants in the process are people, machines and a component of wildlife (animals, plants).

The purpose of the article is to analyze and generalize theoretical studies of the essence of «enterprise performance management»; the selection of indicators and the definition of the features of management of the effectiveness of the development of agricultural production.

From the point of view of methodological foundations, methods of making management decisions can be based on: intuition based on previously accumulated experience and the amount of knowledge in the field of agriculture; the concept of «common sense», a scientific and practical approach, involving the choice of optimal solutions using modern technical means, based on the processing of large amounts of information that help to justify decisions. The concept of «enterprise management efficiency» is specific; therefore its content follows from the essence of the economic category «efficiency», which was discussed in the article. The necessity has been substantiated, the essence has been analyzed and the author has given a definition of the concept of «enterprise performance management», which integrates the ability to manage various aspects of activities using the enterprise potential and available resources to increase its financial results.

Choosing the best option for a management system for an agricultural enterprise is a complex task that can be solved only through a deep organizational, technical and socio-economic analysis of production as a whole. Consequently, the effectiveness of the enterprise management system cannot be determined by any one indicator, but only in a comprehensive manner.

Keywords: efficiency, performance management of an enterprise, enterprise, agricultural enterprise, performance indicators of enterprise management.